

HERDENKING 130 JAAR JAVAANS-SURINAAMSE GESCHIEDENIS.

Gamelanklanken op nieuwjaarsfeest 1898

Wanneer de gamelan exact zijn intrede deed in Suriname is niet bekend. Wel mag gevoeglijk worden aangenomen dat het met één van de eerste schepen waarmee de Javaanse contractanten naar Suriname werden overgebracht, is meegenomen.

Wat ik wel heb kunnen vaststellen is, dat in 1898 al gamelaninstrumenten in Suriname aanwezig waren. Dit blijkt uit een bericht in de Surinaamsche Courant van 27 februari 1898, waaruit wordt afgeleid dat de Agent Generaal der Immigratie een set gamelaninstrumenten had. Deze instrumenten mochten de Javaanse contractarbeiders lenen voor een nieuwjaarsfeest. Het was een heel mooi feest waarvoor de Javanen in dit krantenbericht werden geprezen.

‘Op donderdag den 24sten februari werd op plantage Mariënburg door de Javanen aldaar het nieuwjaarsfeest gevierd in tegenwoordigheid van genoodigden als de commissaris, de agenten van de N.H.M. (Nederlandse Handels Maatschappij) en directeurs en blankofficiers der naburige plantages en hun gezin. Om zich tot dit feest voor te bereiden hadden de Javanen sedert maandag verlof erlangd. Op het feestterrein werd een tent opgeslagen van 80 voet lengte, waarin een tafel van dezelfde lengte en 4 voet breedte zich bevond voorzien van de lekkerste spijzen naar hun lands wijze bereid, dranken, vruchten, lekkernijen, in ’t kort, het was een prachtig maal waaraan 150 personen moesten deelnemen. De plaats werd heel aardig geillumineerd, eerebogen werden er opgericht, bloemenkransen en bloemen geven het terrein een alleraangenaamst uiterlijk, terwijl het afgestoken vuurwerk zich onophoudelijk deed hooren.

*Van een **gamlang** die zij van den Agent Generaal wisten terleen te krijgen, ontlokten zij muziek terwijl hunne dans al de toeschouwers vermaakte. Men begaf zich aan tafel en bij het eind van den maaltijd werd ernstig en uit volle borst het ‘Wien Neerlandsch bloed’ gezongen door de Javanen.*

Dit feest is uitstekend geslaagd en een ieder die dit heeft bijgewoond kan niet anders dan de wijze van feestvieren van de Javanen, die zo geheel verschillende is van de Koelies (Brits-Indische immigranten), mooi vinden. Vergelijkt men nu de feesten der Koelies, met die der Javanen, dan komt men tot de overtuiging dat de laatsten geheel verschillen in levenswijze, dat zij zeer gul zijn want dit

HERDENKING 130 JAAR JAVAANS-SURINAAMSE GESCHIEDENIS.

feest heeft hun ongeveer f 400 gekost zonder eenige bijdrage van de plantage, terwijl voor het Tadjafeest der Koelies de plantages telkens moeten bijpassen'. Dit is op z'n zachts gezegd een opmerkelijke vaststelling omdat de Javanen doorgaans worden beschreven als verkwistende lieden in vergelijking met de zuinige en spaarzame Brits-Indische immigranten. De prijzende woorden zijn wel te rijmen met de Nederlandse zuinigheid. Zolang het niet uit eigen zak hoeft te worden betaald, is het goed. Het geweldige feest was immers zelf betaald en kostte de Nederlandse planter en het koloniale bestuur niets.

COMMEWIJNE.

Door de Javanen op Mariënburg werd in de afgelopen week Nieuwjaar gevierd, waartoe vele Javanen van andere plantages waren uitgenoodigd.

Drie dagen achteréén werd dit feest gehouden, terwijl door den heer Agent-generaal bereidwillig daarvoor „de Gamalang” in leen werd afgestaan. De Gamalang is een instrument bestaande uit verschillende trommels, koperen bekkens enz. waarop door te slaan muziek wordt gemaakt.

Donderdagavond 24 Febr. was het glanspunt der feesten. Reeds te voren was een feesttent gebouwd, waarin een tafel was aangericht met 200 couverts, (door eene ooggetuige geteld) behoorlijk voorzien van koeken, bier, cognac en met vruchtenbouquetten gesierd.

De opzichters en verder personeel zoowel van Mariënburg als van Zoelen namen ten 8 uur op uitnoodiging aan tafel plaats en werden onder het afsteken van vuurwerk w. o. prachtige luchtpijlen, door tal van in zwarte jas gekleede Javanen bediend; alles in overeenstemming met de eischen der beschaving.

Aan het hoofd der tafel die het prachtigst versierd was plaatste zich het opzichterspersoneel en verder de hoofden der Javanen als mandoers enz.

Na afloop der tafel werd het Nederlandsche volkslied plechtig gezongen, dat door alle Javanen staande werd aangehoord en door een gedeelte hunner medegezongen.

Uit 'De Surinamer', 28 februari 1898

COMMEWIJNE

Door de Javanen op Mariënburg werd in de afgelopen week Nieuwjaar gevierd, waartoe vele Javanen van andere plantages waren uitgenoodigd.

Drie dagen achteréén werd dit feest gehouden, terwijl door den heer Agent-generaal bereidwillig daarvoor „de Gamalang” in leen werd afgestaan. De Gamalang is een instrument bestaande uit verschillende trommels, koperen bekkens enz. waarop door te slaan muziek wordt gemaakt.

Donderdagavond 24 Febr. was het glanspunt der feesten. Reeds te voren was een feesttent gebouwd, waarin een tafel was aangericht met 200 couverts, (door eene ooggetuige geteld) behoorlijk voorzien van koeken, bier, cognac en met vruchtenbouquetten gesierd.

De opzichters en verder personeel zoowel van Mariënburg als van Zoelen namen ten 8 uur op uitnoodiging aan tafel plaats en werden onder het afsteken van vuurwerk w.o. prachtige luchtpijlen, door tal van in zwarte jas gekleede Javanen bediend; alles in overeenstemming met de eischen der beschaving.

Aan het hoofd der tafel die het prachtigst versierd was plaatste zich het opzichterspersoneel en verder de hoofden der Javanen als mandoers enz.

Na afloop der tafel werd het Nederlandsche volkslied plechtig gezongen, dat door alle Javanen staande werd aangehoord en door een gedeelte hunner medegezongen.

Een bericht over dit feest verscheen ook in De Surinamer van 28 februari 1898. Extra informatie die wij daaruit ontleen, is dat het feest drie dagen achter-

HERDENKING 130 JAAR JAVAANS-SURINAAMSE GESCHIEDENIS.

een werd gehouden en dat er ook bier en cognac werd geschonken. De gamelan werd gespeeld en de hooggeplaatste personen werden bediend door *'tal van in zwarte jas gekleede Javanen, alles in overeenstemming met de eischen der beschaving'*. Het lied dat gezongen werd, is het Nederlands volkslied dat door *'alle Javanen staande werd aangehoord en door een gedeelte hunner meegezongen'*.

Uit publicatie Th. B. van Lelyveld

Dat de gamelan wellicht zelfs al veel eerder in Suriname was, blijkt uit de publicatie *'De kleding der Surinaamsche bevolkingsgroepen in verband met aard en gewoonten'* geschreven door Th. B. van Lelyveld, waarin hij een foto plaatst van Javanen met gamelan in het immigranten depot.

Deze zelfde foto van Lelyveld is te vinden in de fotocollectie van het Rijksmuseum. In de beschrijving staat, dat de foto is genomen in de periode 1895-1898.

Zouden deze gamelaninstrumenten die Lelyveld gezien had in het depot dezelfde zijn als de instrumenten van de Agent Generaal? Of waren er al eerder gamelaninstrumenten meegenomen naar Suriname?

In ieder geval is duidelijk dat de Javaanse contractarbeiders van Mariënborg niet vrij konden beschikken over de gamelaninstrumenten om op het nieuwjaarsfeest muziek te maken. Zij moesten de gamelan lenen.

HERDENKING 130 JAAR JAVAANS-SURINAAMSE GESCHIEDENIS.

Collectie Rijksmuseum NG-2016-50-23, Javaansche immigranten met muziekinstrumenten 1900-1910. Fotograaf anoniem.

Dit veranderde in 1903 toen de Nederlandse Handels Maatschappij voor de contractarbeiders van Mariënborg een gamelan importeerde (Hoeft, 1990: 21). Het is hoogst aannemelijk dat dit de aanzet heeft gegeven tot de ontwikkeling van de gamelan in Suriname en daarmee het ontstaan van de Surinaamse variant van de Javaanse gamelan.

Deze vondst uit Delpher is niet onbelangrijk voor het Netwerk Surinaams-Javaanse Gamelan en voor STICHJI, in het licht van onze pogingen om de Surinaams-Javaanse gamelan in Nederland te preserven.

Wij hebben het voornemen om samen aan het behoud te werken en daarbij gebruik te maken van de ondersteuning van het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland en de voorzieningen die in Nederland aanwezig zijn voor behoud van immaterieel erfgoed.

HERDENKING 130 JAAR JAVAANS-SURINAAMSE GESCHIEDENIS.

Bronnen:

1. Nieuwe Surinaamsche Courant, 27 februari 1898
2. De Surinamer, 28 februari 1898
3. Hoefte, Rosemarijn (1990), De betovering verbroken; De migratie van Javanen naar Suriname en het Rapport-Van Vleuten (1909).
Leiden: Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde /Dordrecht: Foris Publications, Caribbean Series 12.
4. Lelyveld, van Th. B. (1919), De kleding der Surinaamsche bevolkingsgroepen in verband met aard en gewoonten.
Overdruk uit de West-Indische Gids, jaargang 1919.

Hariëtte Mingoen, 15 augustus 2020